

УДК 343.431

DOI <https://doi.org/10.32782/cuj-2024-1-5>**Котова Вікторія Валеріївна**

кандидат юридичних наук,

докторант,

Донецький державний університет внутрішніх справ

ORCID: 0000-0003-2046-2635

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті проаналізовані статистичні дані Офісу Генерального прокурора України, Національної соціальної сервісної служби України та міжнародних організацій щодо зареєстрованих злочинів, передбачених статтею 149 КК України, осіб, постраждалих від торгівлі людьми, а також осіб, які вчинили вказані злочини. На цій основі сформульовані положення щодо кримінологічної характеристики торгівлі людьми в умовах воєнного стану. Зокрема, вони стосуються поняття (дефініції) торгівлі людьми та детермінантів таких злочинів в Україні, особи злочинця і жертви, шляхів запобігання вказаним злочинам. Охарактеризовано окремі ознаки, які можуть вказувати на злочинні наміри певних осіб, які пропонують допомогу чи роботу людям, що потрапили в уразливе становище, а фактично планують їх експлуатацію. Визначені внутрішні та зовнішні детермінанти торгівлі людьми, загальні тенденції у вчиненні таких злочинів в умовах воєнного стану. Розглянуто заходи загальної та індивідуальної профілактики торгівлі людьми в умовах воєнного стану.

Ключові слова: торгівля людьми, жертва, трафікер, трудова експлуатація, використання у збройних конфліктах, профілактика.

Kotova V. V. CRIMINOLOGY CHARACTERISTICS OF TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL

The US government estimates that approximately 600,000 to 800,000 people worldwide are trafficked for exploitation each year. Exploitation can take place both within and outside the country, and recruiters are often trusted acquaintances.

The article analyzes the statistical data of the Office of the General Prosecutor of Ukraine, the National Social Service of Ukraine and international organizations regarding registered crimes provided for in Article 149 of the Criminal Code of Ukraine, persons affected by human trafficking, as well as persons who committed the specified crimes. On this basis, provisions regarding the criminological characteristics of human trafficking in martial law conditions were formulated. In particular, they relate to the concept (definition) of human trafficking and the determinants of such crimes in Ukraine, the identity of the criminal and the victim, ways to prevent these crimes. Certain signs have been characterized that may indicate the criminal intentions of certain persons who offer help or work to people in a vulnerable situation, but actually plan to exploit them. The internal and external determinants of human trafficking, general trends in the commission of such crimes under martial law are determined. The measures of general and individual prevention of human trafficking in the conditions of martial law are considered.

Key words: human trafficking, victim, trafficker, labor exploitation, use in armed conflicts, prevention.

Вступ. Торгівля людьми є порушенням прав людини і фактично формою сучасного рабства, яка має місце у двадцять першому столітті в Україні та в багатьох інших країнах. Експлуататори отримують прибуток, контролюючи та експлуатуючи інших людей. Ця проблема може торкнутися кожного, незалежно від віку, статі,

освіти чи соціального статусу. За оцінками уряду США щороку приблизно від 600 000 до 800 000 людей у всьому світі стають жертвами торгівлі людьми з метою експлуатації [1]. Експлуатація може відбуватися як усередині країни, так і за її межами, і вербувальниками часто є знайомі люди, які викликають довіру.

Негативні фактори спричинені війною створюють підґрунтя до нових детермінантів торгівлі людьми, а саме: бажання забезпечити особисту безпеку та безпеку своєї родини, поліпшити власне матеріальне становище; обмежені можливості працевлаштування; зростання масштабів міграції внутрішньо переміщених осіб; нелегальний характер трудової міграції; економічна та політична кризи в країні, а також тіньова політика окупаційної влади на тимчасово окупованих територіях. У зв'язку з підвищеними ризиками для жертв торгівлі людьми під час війни є необхідним проведення додаткового дослідження кримінологічної характеристики вказаного злочину, що обумовлює актуальність вибраної теми даної статті.

Стан дослідження проблеми. Проблема тика кримінологічної характеристики торгівлі людьми досліджувалася в наукових працях вітчизняних вчених М. І. Андрієнко, А. В. Андрушко, К. Л. Бугайчук, М. О. Васильєва, П. В. Горбасенко, О. М. Джу́жа, О. В. Васи́лова-Карвацька, А. Ф. Волобуєв, О. М. Ємець, Я. Г. Лизогуб, В. В. Матвійчук, Ю. О. Михайлова, А. А. Небитов, Д. Й. Никифорчук, А. М. Орлеан, В. М. Підгородинський, М. О. Семенишин, О. М. Скрябін, С. С. Чернявський, Д. В. Швець та інші. Вагомий науковий внесок зазначених вчених у розробленні вказаної проблематики є беззаперечним, проте їх дослідження обмежувалися періодами до початку повномасштабного вторгнення росії, невирішеною залишається низка проблемних питань щодо організації ефективної системи запобігання торгівлі людьми в умовах воєнного стану.

Метою статті є визначення на підставі вивчення доступної емпіричної бази дефініції та детермінантів кримінальних правопорушень щодо торгівлі людьми, здійснення аналізу кримінологічної характеристики особи жертви і злочинця та розробка заходів профілактики торгівлі людьми в умовах воєнного стану.

Результати. Кримінологічна характеристика є однією з центральних категорій і обов'язковим елементом будь-якого кримінологічного дослідження злочинів. Інформа-

ція, представлена у рамках кримінологічної характеристики злочинності, дозволяє розкрити поняття та основні ознаки злочину, визначити детермінанти окремого виду злочинів, окреслити характеристики особи злочинця і жертви, а також відокремити заходи запобігання даного виду злочинів. В рамках даної статті розглянемо наступні складові кримінологічної характеристики торгівлі людьми в умовах воєнного стану.

1. Поняття торгівлі людьми, як суспільно небезпечної діяльності. Дефініція «торгівля людьми» передбачає різні види та форми експлуатації людини, які наводяться як міжнародними нормативно-правовими документами, так і законодавством України. У національному законодавстві поняття торгівлі людьми визначається у статті 149 Кримінального кодексу України «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» та у статті 1 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» як «здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином» [2, 3].

Торгівля людьми має такі форми експлуатації, як примусова праця, рабство, звичайні подібні до рабства, сексуальна експлуатація, використання у порнобізнесі, примусова вагітність, вилучення органів, проведення дослідів над людиною, використання у жебрацтві, втягнення в злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, продаж дитини. Відповідно до даних МОМ у 2023 році більшість жертв торгівлі людьми постраждали від примусової праці, що складає 81%, від сексуальної експлуатації – 9%, від примусового залучення до злочинної діяльності – 3%, від примусового втягнення у військовий конфлікт – 2%, рабство – 2%, від примусового

жебраківання – 1%. Саме вербування проходило у більшості випадках через друзів або світські заходи (17%), під час міграції або на шляху переміщення (15%), через інтернет-оголошення (14%), на робочому місці (7%) та через соціальні мережі (6%) [4].

За даними офіційної статистики, викладе-ної на сайті Офісу Генерального прокурора України, у 2021 році обліковано 229 кримінальних правопорушень за ст. 149 КК України, у 2022 році обліковано 133 таких правопорушення, у 2023 році обліковано 147 таких правопорушень [5]. Як бачимо, різкого зростання кількості виявлених жертв торгівлі людьми не відбулося. Офіційні статистичні данні щодо жертв торгівлі людьми часто не збігаються із даними, які збираються при зверненні до гарячих ліній громадських організацій, у тому числі і міжнародних, а також до Національної сервісної соціальної служби України щодо оформлення статусу особи, що постраждала від торгівлі людьми.

З цього приводу ми згодні із М.О. Семенишиним, що нині не існує точної і надійної статистики у сфері торгівлі людьми із двох причин. По-перше, більшість тих, кого було продано, ніколи не визнаються імміграційною владою. Крім того, у переважній кількості країн дані щодо торгівлі людьми збираються вкрай нерегулярно. По-друге, загроза депортації зазвичай стримує людей, які постраждали від торгівлі й експлуатації, звернутися за допомогою до офіційної влади, тому більша частина постраждалих від торгівлі людьми залишається прихованою для статистики [6, с. 286].

2. Детермінанти торгівлі людьми. За оцінками Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ), від початку повномасштабної війни постраждали понад 32 мільйони людей, що становить 85% населення України [1]. Зіткнувшись із прямим чи опосередкованим впливом воєнних дій, переміщення та ослабленої економіки, населення стало більш вразливим до потрапляння в ситуації торгівлі людьми та більш чутливим до інших форм експлуатації.

Існує багато детермінуючих факторів торгівлі людьми, які є комплексними та взаємопов'язаними.

До внутрішніх чинників торгівлі людьми можна віднести:

- соціальна нерівність та низький рівень життя населення;
- насильство в сім'ї та інші прояви гендерної нерівності;
- девіантна поведінка членів сім'ї (вживання алкоголю, наркотичних речовин тощо);
- викривлення моральних цінностей та відсутність духовних принципів певної частини населення;
- привабливість та безпека життя за кордоном та погана обізнаність громадян України щодо можливостей працевлаштування і перебування за кордоном та їх наслідки тощо.

До зовнішніх чинників торгівлі людьми належать наступні:

- спрощення можливостей для переїзду (переміщення);
- лояльність або навіть легалізація законодавства до заняття проституцією у багатьох країнах світу;
- попит на низькооплачувану працю та комерційну сексуальну експлуатацію, особливо дітей;
- затребуваність праці в галузях, де основна частина населення не бажає працювати через низку причин, зокрема небезпечні умови праці тощо.

Переміщені особи та біженці і в мирний час піддавалися підвищеному ризику торгівлі людьми. Війна в Україні створила нові ризики торгівлі людьми та ще більше посилила існуючі: вже створені мережі торгівлі людьми, масове переміщення населення та велика кількість жінок і дітей, які подорожують самостійно.

Докази, зібрані протягом останніх десятиліть, чітко продемонстрували, що існує низка пересічних факторів, які підвищують ризик того, що люди стануть жертвами торгівлі людьми. До них належать бідність, маргіналізація, фінансова ізоляція, статус нелегальної міграції, низька освіта, інвалідність і неблагополучне сімейне середовище [7].

3. Кримінологічна характеристика особи злочинця і жертви торгівлі людьми. Відповідно до офіційної статистики, осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, передба-

Таблиця 1

Характеристика за віком осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, передбачені ст. 149 КК України

	18–28 років	29–39 років	40–54 років	55–59 років
2022 рік	2	6	3	0
2023 рік	9	10	5	2

чене ст. 149 КК України, у 2022 році виявлено 11, у 2023 році – 26. Характеристику за віком вчинення кримінального правопорушення розглянемо в таблиці 1 [8, 9].

Стосовно гендерних особливостей у 2022 році кримінальні правопорушення щодо торгівлі людьми із виявлених, вчинили 5 жінок, у 2023 році – 10 жінок, що складає 45 та 38% відповідно. За рівнем освіти особи, що притягались до відповідальності у 2022 році – 2 особи мали вищу освіту, 8 – середню освіту, 1 особа не мала освіти взагалі; у 2023 році – 8 осіб мали вищу освіту, 26 – середню освіту. У 2022 році всі особи, які вчинили кримінальне правопорушення за ст. 146 КК, були громадянами України, у 2023 році був 1 іноземний громадянин. У 2022 році із загального числа виявлених осіб, які вчинили кримінальне правопорушення за ст. 149 КК України, 10 осіб були працездатні, але ніде навчилися і не працювали, у 2023 році таких осіб було 21 [8, 9].

У 2022 році 22 із 29 осіб вчинили торгівлю людьми у складі організованої групи, або злочинної організації, у 2023 році 14 із 32 осіб вчинили торгівлю людьми у складі організованої групи, або злочинної організації [8, 9]. Торгівля людьми на сьогодні є невід’ємним елементом організованої злочинності, індивідуальна ж злочинна діяльність, пов’язана з торгівлею людьми, поодинокі. Аналіз статистичних даних, а також практики розслідування кримінальних правопорушень щодо торгівлі людьми, дозволяє розділити осіб злочинців на дві групи. До першої групи можна віднести осіб, які скоїли одноосібно торгівлю людьми (наприклад, відносно своєї дитини). До другої – осіб, які скоїли злочин у складі організованої групи або злочинної організації.

Жертвою торгівців людьми може стати будь-яка особа, незалежно від віку та статі. За

даними МОМ за 2023 рік жертвами торгівлі людьми стали 61% – чоловіки, 31% – жінки. Щодо віку встановлено, що діти до 18 років – 4%; 18–24 років – 14%; 25–44 років – 51%; 45–49 років – 27%; понад 60 років – 4%. Тобто відповідно до наведених статистичних даних більшістю жертв торгівлі людьми були чоловіки віком від 25 до 44 років. За рівнем освіти 36% постраждалих від торгівлі людьми є особи, які мають тільки середню освіту [4].

Відповідно до статистичних даних Національної гарячої лінії МОМ за період з 1 січня по 31 грудня 2023 року поступило 53 093 дзвінки на гарячу лінію та надано 228 786 консультацій. Із України за 2023 рік звернення на гарячу лінію допомоги поступили із наступних областей: Київська область – 7,6%; Дніпропетровська область – 6,9%; Харківська область – 6,4%; Запорізька область – 5,7%; Тернопільська область – 5,5%; Одеська область – 5,3%. З’ясовано, що 62% були дзвінки від внутрішньо переміщених осіб, із них 69 % осіб, які звернулися, були жінки [1].

В загалом Україна займає перше місце по кількості осіб, які звернулись за допомогою у якості жертв торгівлі людьми – 24,3%, випереджаючи Польщу – 21,1%, Німеччину – 11%, Чеську Республіку – 6,1%, Словацьку республіку – 3,4%, Угорщину – 2,5%, Нідерланди – 2,4%, Бельгію – 2,1%, Італію – 2,0%, Канаду – 1,8%, Румунію – 1,7%, Австрію – 1,6%, Іспанію – 1,5%, Литву – 1,5%, Хорватію – 1,2%, Португалію – 1,2%, США – 1,2%, інші країни – 13,5%. Загалом 20 032 жертви торгівлі людьми отримали комплексну допомогу з урахуванням індивідуальних потреб за період 2000–2023 років. Протягом періоду з 1 січня до 31 грудня 2023 року МОМ ідентифікувала та надала допомогу 374 жертвам торгівлі людьми, 23% з них були внутрішньо переміщені особи [1].

За результатами офіційної статистики Офісу Генерального прокурора у 2022 році визнано потерпілими від торгівлі людьми, 66 осіб, у 2023 році – 91 особу [5]. Чоловіки частіше стають жертвами торгівлі людьми, ніж жінки, це може бути пов'язано безпосередньо з воєнними діями на території України, тобто чоловіків, які перебувають на тимчасово окупованих територіях, примушують воювати на стороні агресора, або застосовують їх фізичну силу (змушують копати окопи для потреб окупантів) (табл. 2).

18% від загального числа визнаних потерпілими у 2022 році та 17,6% у 2023 році, жертвами торгівлі людьми становлять діти. Діти, які змушені залишити свої домівки у зв'язку з воєнними діями, є особливо беззахисними через розділення родин або втрати близьких родичів перед небезпекою торгівлі людьми та експлуатації та потребують додаткових заходів щодо забезпечення їх безпеки.

Постанова № 417 КМУ «Про затвердження Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми» закріплює процедуру встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми [11]. Відповідно до даних Національної соціальної сервісної служби України кількість осіб, яким встановлено такий статус, за 2023 рік досягла 118 осіб, з них 47 жінок та 53 чоловіка, дітей 18, 9 хлопчиків та 9 дівчат. Найбільш постраждало від використання у збройних конфліктах – 55 осіб, трудової експлуатації – 22 особи, втягнення осіб у злочинну діяльність – 17 осіб, сексуальної експлуатації – 11 осіб, продажу дитини – 2 особи, жебрацтва – 1 особа, інших видів – 10 осіб. При цьому зазнали експлуатації в Україні – 89 осіб, в росії – 12 осіб, Французькій Республіці – 5 осіб, Німеччині – 4 особи, Польщі – 3 особи, Румунії та Турецькій Республіці – по 2 особи, Єгипті – 1 особа.

Територіально за областями більшість жертв торгівлі людьми виявлено у м. Києві та Херсонській області – по 17 осіб, Житомирській області – 15 осіб, Миколаївській області – 12 осіб, Полтавській області – 8 осіб, Одеській області – 7 осіб, Київській області – 6 осіб, Харківській області – 5 осіб, Рівненській та Хмельницькій областях – по 4 особи, Вінницькій, Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській областях – по 3 особи, Черкаській та Чернігівській областях – по 2 особи, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій та Тернопільській областях – по 1 особі [12].

Аналіз наведених даних дає можливість зробити попередні умовиводи щодо особи злочинців та їх жертв при торгівлі людьми в умовах воєнного стану в Україні:

- потерпілими від торгівлі людьми стають як жінки, так і чоловіки у віці від 25 до 44 років, у переважній більшості внутрішньо переміщені особи;
 - більшість жертв торгівлі людьми потерпають від використання у збройних конфліктах (46,1%) та від примусової або трудової експлуатації (18,6%);
 - трафікери вербують жертв торгівлі людьми на масових заходах та під час переміщення;
 - особи, які вчиняють вказані кримінальні правопорушення у віці 29–39 років, мають середню освіту та ніде не навчаються і не працюють;
 - торгівлею людьми в більшості випадків займаються організовані злочинні групи або злочинні організації.
4. Заходи запобігання торгівлі людьми. Заходи запобігання торгівлі людьми розглянемо у двох аспектах:
- загальної профілактики, яка включає в себе як загальносоціальну, так і спеціально-кримінологічну профілактику злочинності;
 - індивідуальної профілактики [13, с. 199].

Таблиця 2

Характеристика осіб, яких визнано потерпілими від торгівлі людьми

	Всього	жінок	малолітніх	неповнолітніх
2022 рік	66	36	5	7
2023 рік	91	30	6	10

До заходів загальної профілактики можна віднести заходи, передбачені статтею 9 Закону України «Про протидію торгівлі людьми»:

- 1) вивчення ситуації;
- 2) підвищення рівня обізнаності;
- 3) зниження рівня вразливості населення;
- 4) подолання попиту шляхом реалізації організаційних, дослідницьких, інформаційних, освітніх, правових, соціально-економічних та інших заходів [3].

До індивідуальної профілактики торгівлі людьми в умовах воєнного стану відноситься:

– робота з уразливішими верствами населення, у тому числі внутрішньо переміщеними особами;

– проведення тренінгів, зустрічей, бесід з такими людьми, надання порад щодо можливостей і порядку офіційного працевлаштування за кордоном, поводження із особистими документами, процедури перетину державного кордону, попередження їх про можливий механізм залучення у торгівлю людьми та наслідки від цього злочину;

– інформування населення про існуючу небезпеку від торгівлі людьми, а також про підтримку громадського сектору при процедурі оформлення статусу особа, яка постраждала від торгівлі людьми;

– активізація з боку правоохоронних органів стосовно викриття шляхів залучення та пошуку потенційних жертв тощо.

Як приклад підтримки населення є розроблені Міжнародною організацією з міграції (МОМ) ознаки («червоні прапорці»), які можуть вказувати на злочинні наміри людей, які пропонують допомогу чи роботу, а саме:

– почуття поспіху та тиску, для швидкого прийняття рішення;

– вимога передоплати за посередницькі послуги;

– прохання здати паспорт, телефон та інші особисті речі;

– відмова в наданні документів, що посвідчують особу чи організацію;

– відсутність інформації про місце перебування;

– психологічний тиск і маніпуляції;

– прохання передати пакети з нерозкритим вмістом;

– нереально висока заробітна плата;

– неформальна зайнятість [1]. Інформація з цими ознаками розповсюджується через офіційні джерела, а також через громадські організації, які створені для протидії торгівлі людьми.

Висновки. Підсумовуючи викладене можна дійти висновку, що обов'язкове врахування детермінантів торгівлі людьми в умовах воєнного стану, а також викладених характеристик жертв торгівлі людьми та трафікерів, особливостей їх поведінки є необхідною передумовою для розроблення ефективних заходів протидії торгівлі людьми в умовах воєнного стану. Такі заходи, як видається, повинні стосуватися:

1) прояву максимальної уваги з боку відповідних державних служб до знедолених верств населення (внутрішньо переміщених осіб) щодо їх працевлаштування та належного соціального забезпечення;

2) проведення роз'яснювальної роботи серед внутрішньо переміщених осіб стосовно існування ризиків потрапляння в залежність до трафікерів, а також ознак, які можуть вказувати на злочинні наміри певних приватних осіб, що пропонують працевлаштування, матеріальну допомогу тощо;

3) безумовного притягнення винних у торгівлі людьми осіб до кримінальної відповідальності за статтею 149 КК України без застосування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК України), що в практиці судів є досить поширеним в сучасних умовах.

Література

1. According to the international organization for migration (IOM UKRAINE) URL: <https://stoptrafficking.org/en#statistics> (дата звернення 10.03.2024).

2. Про протидію торгівлі людьми : Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (дата звернення 09.03.2024).

3. Кримінальний кодекс України станом на 16.01.2020 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 09.03.2024).
4. Trafficking in persons: IOM UKRAINE caseload (January-December 2023) URL: https://stoptrafficking.org/themes/single_front_page/mom/statistics-ptl-en.pdf (дата звернення 10.03.2024).
5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування: статистична інформація Генеральної прокуратури України. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 25.02.2024).
6. Семенишин М. О. Кримінологічна характеристика торгівлі людьми в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. 6. С. 282–288. <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.6.49>.
7. Addressing vulnerability to trafficking in persons. ICAT (2022). Ssue brief 12 URL: bit.ly/vulnerability-trafficking-persons. (дата звернення: 25.02.2024).
8. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchynili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення: 13.03.2024).
9. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchynili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення: 13.03.2024).
10. Key statistics: National toll-free counter-trafficking and migrant advice hotline, january – december 2023 URL: https://stoptrafficking.org/themes/single_front_page/mom/statistics-527-en.pdf (дата звернення 10.03.2024).
11. Про затвердження Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми. Постановова КМУ від 23 травня 2012 р. № 417 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення 11.03.2024).
12. Кількість осіб, яким Нацсоцслужбою встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми станом за 2023 рік: аналітичні дослідження щодо торгівлі людьми Національної сервісної соціальної служби України. URL: <https://nssu.gov.ua/protidiya-torgivli-lyudmi/kilkist-osib-yakim-nacsocsluzhboyu-vstanovleno-status-osobi-yaka-postrazhdala-vid-torgivli-lyudmi> (дата звернення 11.03.2024).
13. Кримінологія : підручник О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с.

References

1. According to the international organization for migration (IOM UKRAINE) Retrieved from: <https://stoptrafficking.org/en#statistics> (data zvernennia 10.03.2024).
2. Pro protydiuu torhivli liudmy [About combating human trafficking]: Zakon Ukrainy vid 20.09.2011 № 3739-VI. Data onovlennia: 01.01.2020. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (data zvernennia 09.03.2024) [in Ukrainian].
3. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] stanom na 16.01.2020 № 4651-VI. [Elektronnyi resurs]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia 09.03.2024) [in Ukrainian].
4. Trafficking in persons: IOM UKRAINE caseload (January-December 2023) Retrieved from: https://stoptrafficking.org/themes/single_front_page/mom/statistics-ptl-en.pdf (data zvernennia 10.03.2024).
5. Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia: statystychna informatsiia Heneralnoi prokuratury Ukrainy. [About registered criminal offenses and the results of their pre-trial investigation: statistical information of the General Prosecutor's Office of Ukraine] [Elektronnyi resurs] Retrieved from: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (data zvernennia: 25.02.2024) [in Ukrainian].
6. Semenishyn, M.O. (2019). Kryminolohichna kharakterystyka torhivli liudmy v Ukraini [Criminological characteristics of human trafficking in Ukraine]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*, 6, 282–288. <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.6.49> [in Ukrainian].
7. Addressing vulnerability to trafficking in persons. ICAT (2022). Ssue brief 12 Retrieved from: bit.ly/vulnerability-trafficking-persons. (data zvernennia: 25.02.2024).
8. Iedynyi zvit pro osib, yaki vchynily kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2022 roku. [Single report on persons who committed criminal offenses for January-December 2022] [Elektronnyi resurs] Retrieved from: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchynili-kriminalni-pravoporushennya-2> (data zvernennia: 13.03.2024) [in Ukrainian].

9. Iedynyi zvit pro osib, yaki vchynyly kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2023 roku [Single report on persons who committed criminal offenses for January-December 2023] [Elektronnyi resurs] Retrieved from: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kryminalni-pravoporushennya-2> (data zvernennia: 13.03.2024) [in Ukrainian].

10. Key statistics: National toll-free counter-trafficking and migrant advice hotline, january – december 2023 Retrieved from: https://stoptrafficking.org/themes/single_front_page/mom/statistics-527-en.pdf (data zvernennia 10.03.2024).

11. Pro zatverdzhennia Poriadku vstanovlennia statusu osoby, yaka postrazhdala vid torhivli liudmy. [On approval of the Procedure for establishing the status of a person affected by human trafficking] Postavnova KМУ vid 23 travnia 2012 r. № 417 [Elektronnyi resurs] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-2012-%D0%BF#Text> (data zvernennia 11.03.2024) [in Ukrainian].

12. Kilkist osib, yakym Natssotssluzhboiu vstanovleno status osoby, yaka postrazhdala vid torhivli liudmy stanom za 2023 rik: analitychni doslidzhennia shchodo torhivli liudmy Natsionalnoi servisnoi sotsialnoi sluzhby Ukrainy. [Kilkist osib, yakym Natssotssluzhboiu vstanovleno status osoby, yaka postrazhdala vid torhivli liudmy stanom za 2023 rik: analitychni doslidzhennia shchodo torhivli liudmy Natsionalnoi servisnoi sotsialnoi sluzhby Ukrainy] [Elektronnyi resurs] Retrieved from: <https://nssu.gov.ua/protidiya-torgivli-lyudmi/kilkist-osib-yakim-nacsocsluzhboyu-vstanovleno-status-osobi-yaka-postrazhdala-vid-torgivli-lyudmi> (data zvernennia 11.03.2024) [in Ukrainian].

13. Kryminolohiia (2020). [Criminology]: pidruchnyk O. M. Dzhuzha, V. V. Vasylevych, V. V. Cherniei, S. S. Cherniavskiyi ta in. ; za zah. red. d-ra yuryd. nauk, prof. V. V. Chernieia ; za nauk. red. d-ra yuryd. nauk, prof. O. M. Dzhuzhi. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav. 612 s [in Ukrainian].